

FALFESTÉS A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ KÖZÉPSŐ APSISÁNAK
KÉT, EGYMÁSBA VÁGOTT ABLAKBÉLETÉN. XII. ÉS XIII. SZÁZAD

Koppay József vázfestmény-másolata. 1882

BEVEZETŐ SOROK

Büszke öröm hatja át lelkemet, amikor e néhány előljáró szóban útra bocsátom a „Magyar Művészet”-nek ezt a számát, mely Pécs városának kulturális múltját és jelenét megismereteni, történeti, művészeti kincseit és természeti szépségeit a világnak bemutatni tűzte ki céljává.

Mi pécsiek nagy hálával és köszönettel üdvözöljük ezt a nemes célú vállalkozást, mert meg vagyunk győződve arról, hogy mindaz a szép és művészi, amit ismeret, fel fogja kelteni az érdeklődést és rokonszenvet ez iránt az ősi város iránt a nagy nyilvánosság előtt, még ott is, ahol ezt a várost kevésbé ismerik vagy félre ismerik.

Mert nagy balsorsa ennek a városnak, hogy nem eléggé ismerik; hogy — úgy mondjam — nincs nagyon divatban; sokkal kevesebbet tudnak róla, mint azt multja és értékei alapján méltán megérdemelné.

Pécs kissé félreesik a világ forgalmától, nem fekszik a népek országúta mellett, országos vagy nemzetközi forgalom szempontjából fontosabb közlekedési vonal nem érinti, így az idegenek elkerülnek és leginkább csak azok keresik fel, akiknek itt dolguk, elintéznivalójuk van. Ez az oka azután annak, hogy az idevetődő látogatók szinte úgy fedezik fel ezt a várost. Ittjártukban lépten-nyomon halljuk tőlük, hogy fogalmuk sem volt arról az ősi kultúrpatináról, mely ezt a várost valósággal elönti, s nem tudtak gazdag műkincseiről.

Pécs valóban szerényen húzódik meg a „vadvirágos Mecsek alján”, gyönyörű vidék által övezve, szinte eltakarva a világ szeme elől.

Csendben és zajtalanul, de lelkes odaadással teljesíti immár hosszú évszázadokon keresztül azt a kultúrhiivatást, melyet a magyar sors részére kijelölt: hogy itt, a Balkán határán, erős végvára, hatalmas bástyája legyen a magyar művelődésnek. Harmonikusan ölelkeznek benne a régmúlt idők ősi tradíciójával a modern nyugati városias fejlettséggel és haladással.

Éppúgy gyönyörködhetnek itt az értékes régiségek és műkincsek, mint a jelenkor művészeti alkotásai.

Pécs kövei több mint 900 éves magyar kultúráról beszélnek. A pécsi püspökség Szent István első alapításai közé tartozik. Ugyancsak ő vezette meg alapját a híres pécsi dómnak is, mely a bekövetkezett századok viharai között nagyjében többször elpusztult, de újjáépült és mai alakjában is nemcsak Magyarországon, hanem az egész kontinensen remeke a legisztabb román templom típusnak. A város nagy kultúrjelentőségéről tesz fényes tanúságot már a középkorban az a körülmény, hogy Nagy Lajos Pécssett állítja fel mintegy 600 évvel ezelőtt az első magyar egyetemet. S amikor a közelmúltban ez a város abban a megtisztelő szerencsében részesült, hogy a Pozsonyból, az idegen megszálló hatalomtól elűzött és menekülni kényszerült

PÉCS LÁTKÉPE. Egy XIX. század eleji céhlével fametszeti fejjéce után
A Magyar Történelmi Képcsarnok gyűjteményéből

Erzsébet-egyetemet ősi falai közé fogadhatta, ebben is csak régi vágyának megvalósíthatóságát látta, amiért annyit küzdött és harcolt: Nagy Lajos egyetemének visszaállítását.

Pécs ősi kultúrája az idők folyamán sok viszontagságon és válságon ment keresztül. A város évszázadokon át állandóan a hadak útjába esett. A keleti barbárság előírásai e városra át nyomultak előre. Másfél évszázadon át török rabiga alatt görnyedt, de felszabadulása után is még sok ellenséges támadás érte. Mindezekről sokat szenvedett kultúrája s jórészen ismételtelen elpusztult az. De a város polgárságának nagy alkotókészsége és a kultúra iránt való lelkes szeretete a romokon ismét új kultúrát épített és szívós kitartással sikerült is azt annyira megszilárdítania és oly magas fokra emelnie, hogy — szerénytelenség nélkül mondhatjuk — igazi városias

jellegével, előrehaladottságával, magas fejlettségű iparával, iparművészetével, általában kultúrájával ma ismét a magyar vidéki városok legelső sorában foglal helyet. A világháború szomorú befejezése új, súlyos megpróbáltatást hozott e városra. A Károlyi-féle szerencsétlen belgrádi fegyverszüneti szerződés folytán Pécs szerb megszállás alá került. A közel 5 évi ellenséges uralom alatt mérhetetlen testi-lelki szenvedés, sok ínség és nyomorúság nehezedett ismét e városra és polgárságára. A megszálló hatalom minden igyekezete odalányult, hogy ezt az áldott szép Baranyát Pécs várossal együtt magának végleg megtartsa, vagy

legalább is a megszállást meghosszabbítsa. Ennek a politikájának érvényesítésére a legvadabb és legerőszakosabb balkáni eszközök igénybevételeitől sem riadt vissza. De törekvései megtörték a város polgárságának hazafias, önfeláldozó, szilárd magatartásán. A pokol minden kínjának árán bár, de hű maradt a hazához. Ellenállása végre

is győzedelmeskedett, a megszálló hatalom pusztulás és romok hátrahagyásával kitakarodott és a kifosztott, kirabolt, de törhetetlen hűségű Pécs lelkes örömmujongással egyesülhetett az édes anyaországgal.

A trianoni békediktátum végzetes csapást mért Pécs közgazdasági életére. Megfosztotta tápláló vidékétől: az elszakított Dél-Baranyától, Szlavóniától és Bácskától, melyek fő gazdasági erőforrásokkal rendelkeztek. Ipara és kereskedelme emiatt aggasztó tespedés-rekényszerült, me-

ghezedtek életlehetőségei és súlyosbodtak küzdelmei a létért és fejlődésért. Fájdalom, Pécs nem áll ma egyedül ezzel a nehéz sorsral. Közös sorsa ez egész Csonkamagyarországnak, de vele közös egyúttal az a törhetetlen hite is, hogy ez nem maradhat így sokáig és bízik megingathatatlanul a magyar igazság győzelmében, amikor egy szebb és boldogabb jövő fog ismét virradni erre a sok megpróbáltatáson keresztülment ősi városra is!

A „magyar Heidelberg” — amely névvel kultuszminiszterünk jellemezte városunkat — addig is éberan áll őrt itt a déli végeken a magyar kultúra védelmében!

PÉCS CÍMERE. Mária Terézia és II. József királyi oklevelén (előlap), mellyel Pécsét a szabad királyi városok sorába emelték. 1780

Zsombokorszky Jenő mérnök felvétele

NENDTVICH ANDOR,
a város polgármestere